

Beheer Damherten Noord- en Zuid-Holland 2017/2018

Rapport van de Beheercommissie

B. Bieze & Y.M. Versteeg, Augustus 2018
Faunabeheereenheid Noord-Holland & Faunabeheereenheid Zuid-Holland

faunabeheereenheid
NOORD-HOLLAND

Faunabeheereenheid Zuid-Holland

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Afschot damherten	3
Beheer.....	3
3. Valwild	5
Aanrijdingen en dood gevonden	5
Locaties Valwild	6
4. Getaxeerde landbouwschade	7
5. Schade aan flora en fauna	7
6. Ontwikkeling populatie	8
7. Conclusie	8
Gerealiseerd beheer	8
Evaluatie en beheer volgend jaar	9
Bijlagen:	10
Overzichtskaart valwild	10

1. Inleiding

Het beheer van damherten in Noord- en Zuid-Holland wordt uitgevoerd volgens het faunabeheerplan *Damherten in het Noord- en Zuid-Hollandse duingebied 2016 – 2020*. Dit beheer vraagt om goede monitoring. Het beheerjaar loopt van 1 april tot en met 31 maart. Na afloop van ieder beheerjaar wordt de voortgang van het beheer bekeken aan de hand van de gegevens betreffende het uitgevoerde afschot, het valwild, de getaxeerde landbouwschade en de tellingen. Dit beheerrapport bevat de gegevens over het beheerjaar 2017/2018 en een vooruitblik op het volgende beheerjaar.

Het plangebied van het faunabeheerplan bestaat uit vier deelgebieden. In twee van deze deelgebieden komen damherten voor en wordt het beheer uitgevoerd. Deelgebied A (NPZK) valt volledig in Noord-Holland en deelgebied B (AWD, De Blink en Boswachterij Noordwijk) ligt zowel in Noord-Holland als in Zuid-Holland.

Onder beheer wordt in dit rapport verstaan: *Het planmatig en gecoördineerd beheer van damherten door middel van afschot ter voorkoming van onevenredige schade aan maatschappelijke belangen op basis van het faunabeheerplan.*

Onder valwild wordt in dit rapport verstaan: *Damherten die zijn gestorven of uit hun lijden zijn verlost als gevolg van een aanrijding of damherten die dood zijn gevonden.* Dood gevonden dieren kunnen zijn gestorven door o.a.; ziekte, verdrinking, verwondingen, etc.. De overzichten van valwild zijn uitgesplitst naar "Aanrijding" en "Dood gevonden".

De provincies gebruiken aparte registratiesystemen voor de valwild- en afschotregistraties. Beide systemen zijn zo afgestemd zodat de getallen goed te combineren zijn tot 1 rapportage.

2. Afschot damherten

Beheer

In het beheerseizoen 2017/2018 zijn er 2.110 damherten geschoten. De meeste damherten zijn in de leefgebieden geschoten (resp. 440 in deelgebied A en 1.495 in deelgebied B). Ongeveer 2% van het afschot vond plaats in de bufferzones binnen de leefgebieden en 8,3% buiten de leefgebieden (218 stuks in totaal).

Tabel 1: Gerealiseerd afschot per categorie per deelgebied in de periode van april 2017 t/m maart 2018. Het afschot buiten de leefgebieden in NH heeft alleen plaatsgevonden in deelgebied B.

Afschot per deelgebied	Hert	Spitser	MnlKalf	Hinde	Smaldier	VrIkalf	Totaal
Leefgebied							
Deelgebied A (NH)	110	93	47	96	23	45	414
Deelgebied B NH+ZH	47	23	326	612	165	305	1.478
Totalen leefgebied	Totaal mannelijk: 646			Totaal vrouwelijk: 1.246			1.892
Bufferzone (ook leefgebied)							
Deelgebied A (NH)	16	8	2	0	0	0	26
Deelgebied B (ZH)	7	7	1	1	0	1	17
Totalen bufferzone	Totaal mannelijk: 41			Totaal vrouwelijk: 2			43
Buiten-leefgebied (0-stand)							
Deelgebied B (NH)	23	12	1	0	0	0	36
Deelgebied B (ZH)	110	26	1	1	0	1	139
Totalen buiten-leefgebied	Totaal mannelijk: 173			Totaal vrouwelijk: 2			175
Totaal	313	169	378	710	188	352	2.110

Binnen het leefgebied is beheer mogelijk van 1 september tot en met 31 maart in Zuid-Holland en van 1 november tot en met 31 maart in Noord-Holland. In de bufferzones en buiten het leefgebied is

beheer jaarrond mogelijk. Het beheer is hierna per maand uitgesplitst per leeftijdscategorie en per provincie. Er is duidelijk te zien dat het beheer een zwaartepunt heeft in de maanden november tot en met maart en dat de hinds zich voornamelijk bevinden binnen het leefgebied in het Noord-Hollandse deel van het plangebied, daar zijn er ook het meest geschoten. (Tabel 2)

Tabel 2: Gerealiseerd afschot per provincie per maand per leeftijdscategorie in de periode van april 2017 t/m maart 2018.

Afschot per maand	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	Beheer periode
Noord-Holland: deelgebied A + B													
Hert	5	10	6	6	0	0	2	33	25	23	36	19	165
Spitser	4	2	2	1	3	2	3	47	7	28	17	13	129
Kalf (man)	1	0	1	0	0	0	1	89	26	87	26	131	362
Hinde	0	0	0	1	0	0	0	183	69	188	254	2	697
Smaldier	0	0	0	0	0	0	0	65	24	46	45	6	186
Kalf (vrouw)	0	0	0	0	0	0	0	81	24	61	28	146	340
Deelgebied A+B (NH)	10	12	9	8	3	2	6	498	175	433	406	317	1.879
Zuid-Holland: deelgebied B													
Hert	0	1	0	3	0	0	20	57	32	18	13	4	148
Spitser	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	11	0	13
Kalf (man)	0	3	0	0	0	0	2	11	8	5	6	6	41
Hinde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Smaldier	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	15	16
Kalf (vrouw)	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	9	0	12
Deelgebied B (ZH)	0	4	0	3	1	0	22	71	40	24	41	25	231
Totaal	10	16	9	11	4	2	28	569	215	457	447	342	2.110

Het doel van huidige beheer is om de populatie in de komende jaren terug te brengen naar 1.000 damherten waarvan 800 in de AWD en 200 in NPZK. Om dat te realiseren is het belangrijk om in verhouding meer hinds dan herten te schieten. Om deze beheerdoelstelling inzichtelijk te maken in het resultaat geeft de onderstaande tabel het afschot weer in mannelijke en vrouwelijke dieren. Daarbij is te zien dat er aanzienlijk meer vrouwelijke dieren zijn geschoten in vooral het leefgebied, exclusief de bufferzone, dit zijn 1246 hinds(66%) tegen 646 herten. Het totaal afschot in het gehele plangebied aan vrouwelijke dieren ten opzichte van het geheel is 59%. De reden dat er in de bufferzone en buiten het leefgebied vooral afschot is van mannelijke dieren, komt omdat daar vooral mannelijke dieren aanwezig zijn, de hinds blijven binnen het leefgebied. (Tabel 3)

Tabel 3: Gerealiseerd afschot per deelgebied per geslacht in de periode van april 2017 t/m maart 2018.

Afschot per deelgebied	# manlijk	# vrouwelijk	Totaal ♂+♀
Leefgebied			
Deelgebied A (NH)	250	164	414
Deelgebied B (NH + ZH)	396	1.082	1.478
Totaal	646	1.246	1.892
Bufferzone			
Deelgebied A (NH)	26	0	26
Deelgebied B (ZH)	15	2	17
Totaal	41	2	43
Buiten-leefgebied			
Deelgebied A + B (NH)	36	0	36
Deelgebied B (ZH)	137	2	139
Totaal	173	2	175
Totaal			
Totaal	860	1.250	2.110

3. Valwild

Aanrijdingen en dood gevonden

De cijfers die hier zijn gebruikt voor de overzichten zijn alleen de gegevens die via FRS, BRS en Dora worden geregistreerd en daarmee is dit het valwild dat door de meldkamer is afgehandeld.

Gedurende de beheerperiode hebben er in het hele plangebied 60 aanrijdingen plaatsgevonden met damherten. 91,7% daarvan vond plaats in het Noord-Hollandse deel, ruim 8% in Zuid-Holland. De aanrijdingen lijken zich te verplaatsen naar Noord-Holland, een trend die vorig jaar al te zien was. Het totaal aantal is met 30% gestegen ten opzichte van de vorige beheerperiode. (Tabel 4)

Tabel 4: Valwild in het plangebied voor de categorie aanrijdingen met damherten per provincie, voor de beheerperiode 01-04-16 t/m 31-03-17 en daarnaast voor de beheerperiode 01-04-17 t/m 31-03-2018.

Maand	Aanrijdingen met damherten 2016/17			Aanrijdingen met damherten 2017/18		
	Noord-Holland	Zuid-Holland	Totaal	Noord-Holland	Zuid-Holland	Totaal
April	2	0	2	7	0	7
Mei	2	0	2	4	0	4
Juni	2	1	3	2	0	2
Juli	0	1	1	1	0	1
Augustus	7	0	7	1	0	1
September	2	0	2	3	0	3
Oktober	4	0	4	4	0	4
November	1	8	9	6	1	7
December	2	1	3	7	0	7
Januari	5	0	5	5	0	5
Februari	3	0	3	9	0	9
Maart	4	1	5	6	0	6
Totaal	34	12	46	55	1	56

Overig valwild of wel dood gevonden damherten door andere oorzaken overleden dan aanrijding staan in een apart overzicht, het zijn aanzienlijk minder dood gevonden dieren dan in vorige beheerperiode(n). Het aantal is gedaald van 257 naar 46 dieren. De weersomstandigheden en de grootte van de populatie verklaren de verschillen tussen de jaren. Een iets kleinere populatie dan vorig jaar ging de winter in. Door het zachte weer tot diep in de winter en het aanwezige voedsel bleven de dieren in goede conditie. Toen eind februari de korte koude periode begon, konden de dieren die door hun opgebouwde reserves goed overbruggen. Daardoor werden er minder dode dieren aangetroffen.

Uiteindelijk geldt ook voor het laatste beheerjaar dat de totale sterfte binnen de damherten populatie hoger ligt dan de aanrijdingen, dood gevonden en het afschot tezamen, want het is aannemelijk dat veel dode dieren niet worden gevonden en ook niet altijd worden gemeld.

Tabel 5: Valwild in het plangebied voor de categorie dood gevonden damherten per provincie, voor de beheerperiode 01-04-16 t/m 31-03-17 en de beheerperiode 01-04-17 t/m 31-04-2018.

Maand	Dood gevonden damherten 16/17			Dood gevonden damherten 17/18		
	Noord-Holland	Zuid-Holland	Totaal	Noord-Holland	Zuid-Holland	Totaal
April	0	0	0	3	0	3
Mei	0	0	0	2	0	2
Juni	1	0	1	14	1	15
Juli	0	0	0	3	0	3
Augustus	1	0	1	0	1	1
September	0	0	0	1	0	1
Oktober	0	0	0	1	0	1
November	4	0	4	4	2	6
December	1	0	1	8	0	8
Januari	32	0	32	3	0	3
Februari	95	1	96	1	0	1
Maart	102	1	103	6	0	6
Totaal	255	2	257	46	4	50

Tabel 6: Totaal van het valwild in het plangebied per provincie, per beheerperiode

Valwild	Noord-Holland	Zuid-Holland	Totaal
Totaal valwild 2016/2017	255 + 34 = 289	12 + 2 = 14	303
Totaal valwild 2017/2018	46 + 55 = 101	5	106

Locaties Valwild

De locaties waar de meeste aanrijdingen met damherten zich hebben voorgedaan zijn grafisch weergegeven op een kaart, deze is toegevoegd als bijlage. De kaarten is een overzicht van het beheerjaar 2017-2018.

4. Getaxeerde landbouwschade

Tijdens de beheerperiode (april 2016 t/m maart 2017) zijn er in Noord- en Zuid-Holland geen landbouwschades geclaimd of getaxeerd die veroorzaakt zijn door damherten.¹

5. Schade aan flora en fauna

De doelstelling is nog niet bereikt, het aantal damherten is nog steeds hoog, ondanks het uitgevoerde beheer. Het beheer heeft als doel dat in 2021 de streefstand zal worden bereikt. Herstel aan flora en fauna zal naar verwachting tijd kosten en niet meteen aantoonbaar zijn.

Om hier in de toekomst uitspraken over te kunnen doen is er monitoring ingericht, deze monitoring bestaat uit de volgende lopende onderzoeken:

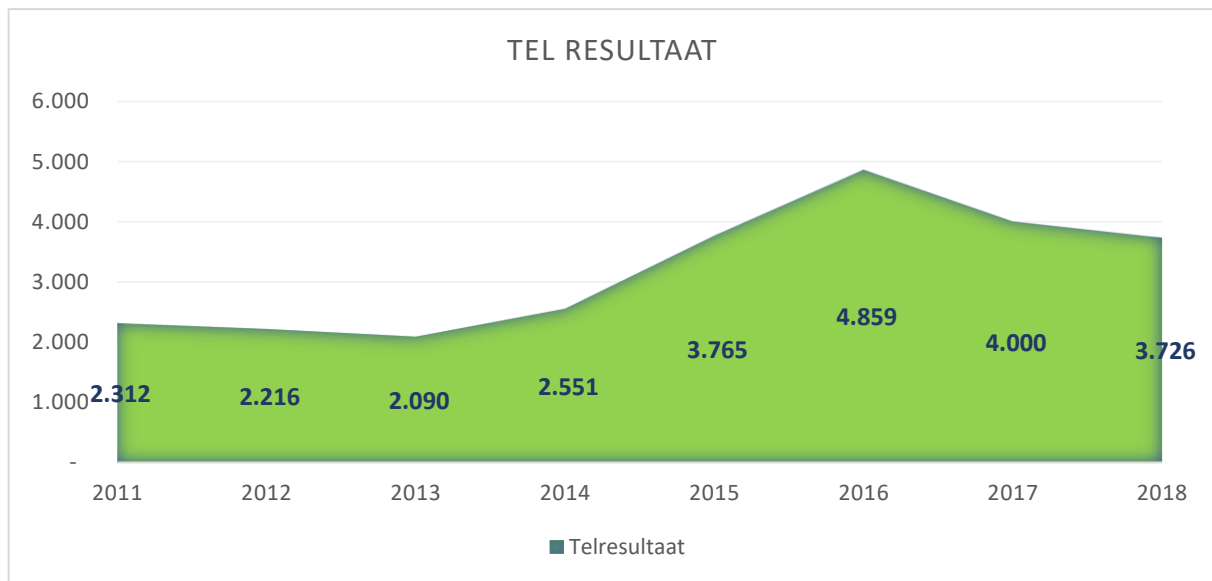
1. Reguliere monitoring in het kader van (nationale) Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) en het Natura 2000 beheerplan Kennemerland Zuid wordt voortgezet. In dit kader is afgelopen zomer een uitgebreide florakartering uitgevoerd waarvan de uitwerking momenteel plaatsvindt.
2. In 2020 wordt het onderzoek uit 2015 (staat beschreven in het FBP) herhaald. Daarvoor zijn monitoringsprogramma's uitgezet in samenwerking met de landelijke kennisinstellingen.
3. De vlinderstichting heeft al een tussentijdse update gemaakt: Wallis de vries, 2017.
4. Waternet blijft zelf onderzoeken uitvoeren naar de effecten van damherten; rapporten zijn te vinden in het damhertendossier.
5. Van Til heeft een analyse uitgevoerd van de ontwikkeling van de vlinderstand in een binnendingrasland van de AWD
6. Monitoring/onderzoek is in gang gezet naar dagvlinders, vogels (o.a. nachtegalen), bosbeheer gericht op herstel. Ook worden planteninventarisaties nader geanalyseerd.
7. Joop Mourik heeft een nieuwe analyse gemaakt van vegetatiegegevens. Mourik (in voorbereiding), komt in tijdschrift Tussen Duin & Dijk.
8. Noordzij & Van der Spek hebben onderzocht wat het effect is van damherten op Nachtegalen.

Recente publicaties: (o.a. te vinden op <https://awd.waternet.nl/> dossier damherten)

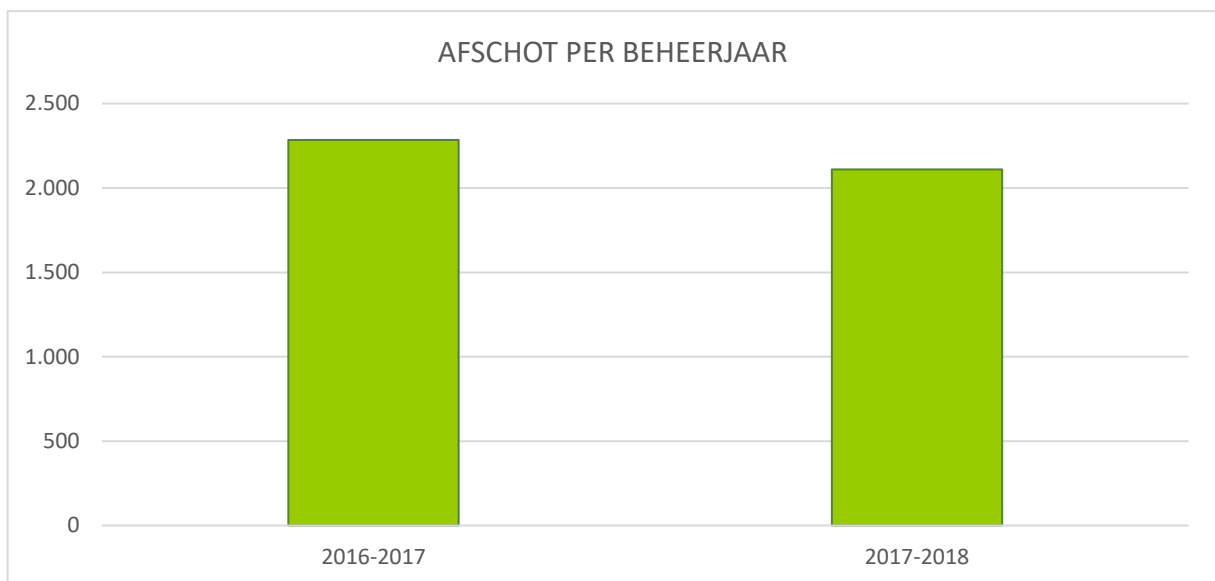
1. Wallis de Vries, M. mmv J. Mourik, 2017. Effecten van damherten op bloemen en vlinders in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Rapport Vlinderstichting nr VS2017.008, Wageningen.
2. Noordzij, Niels & Vincent van der Spek, 2016. Hebben damherten invloed op de nachtegalenstand? Vergelijkend onderzoek in de Waterleidingduinen. De Fitis 52,4: pp 8-13
3. Van Til, M. 2017. Dagvlinders van de binnendingraslanden van de AWD. Notitie Waternet, Amsterdam.
4. Mourik, J. (In print). Damherten en de flora van de Amsterdamse Waterleidingduinen. Tussen Duin & Dijk

¹ (BIJ12-Faunafonds, 2017)

6. Ontwikkeling populatie

Figuur 1: Telresultaten door de jaren heen: de trend van 2011 tot en met 2018.

Figuur 2: De resultaten van de eerste 2 planmatige beheerjaren.

Dat de getelde populatie in 2018 nog hoger is dan was beoogd met het beheer, heeft voornamelijk te maken met het feit dat het beheer een jaar later is gestart dan oorspronkelijk afgesproken. Daarmee kon de populatie nog verder toenemen dan de aantallen waarop het beheer in eerste instantie is gebaseerd.

7. Conclusie

Door het afschot in het afgelopen beheerseizoen is het aantal damherten teruggebracht richting de doelstelling van 1.000 dieren. Want de afname in de getelde populatie is zeer aannemelijk veroorzaakt door het gerealiseerde afschot. In het beheerjaar 2018/2019 wordt opnieuw gestreefd naar een vergelijkbaar afschot.

Gerealiseerd beheer

Binnen leefgebied A zijn uit alle leeftijds categorieën mannelijke en vrouwelijk dieren geschoten. Het aantal mannelijke dieren 250 stuks en het aantal vrouwelijk dieren 164 stuks. In de bufferzone en

buiten het leefgebied zijn, voornamelijk mannelijke dieren geschoten, mede omdat daar nauwelijks vrouwelijk dieren rondlopen.

Binnen leefgebied B zijn vooral hinds en kalveren geschoten. Dit heeft een sterk remmend effect op de jaarlijkse populatieaanwas. Dit is ook nodig om de populatiereductie binnen de geplande periode te realiseren. Het aantal mannelijke dieren 396 stuks en het aantal vrouwelijke dieren 1.082 stuks. Het afschot in de bufferzones en buiten het leefgebied is uitgevoerd om onmiddellijk dreigende schade te voorkomen en heeft bijgedragen aan de populatiereductie. Dit afschot bestond bijna geheel uit mannelijke dieren, omdat ook in deze gebieden zich bijna geen vrouwelijk dieren bevinden, dat heeft te maken met het feit dat hinds in het leefgebied blijven en het de herten zijn die uit het gebied trekken.

Evaluatie en beheer volgend jaar

In Zuid-Holland kunnen damherten het leefgebied relatief eenvoudig verlaten, dit heeft te maken met een aantrekkelijk leefgebied ten zuiden van het officiële leefgebied. Er is in Zuid-Holland in deelgebied B vanaf 2009 opgetreden in de bufferzone en buiten het leefgebied om aanrijdingen en landbouwschade te voorkomen. Door dit optreden is het aantal jaarlijkse aanrijdingen in Zuid-Holland de laatste periode gedaald, deze daling heeft waarschijnlijk ook te maken met de daling van de omvang van de totale populatie in de deelgebieden ten opzichte van vorig beheerjaar. Er waren 5 aanrijdingen in het beheerjaar 2017/2018 in Zuid-Holland. Door het optreden is getaxeerde landbouwschade wel uitgebleven. In het beheerjaar 2018/2019 zal het Zuid-Hollandse beheer in de bufferzone en buiten het leefgebied worden voortgezet. Doel is om de landbouwschade minimaal te houden en het aantal aanrijdingen in ieder geval niet te laten toenemen.

In Noord-Holland is het beheer vooral in de leefgebieden en in het nulstandgebied (buiten-leefgebied). Het aantal aanrijdingen is toegenomen van 34 naar 55 aanrijdingen. Het aantal dood gevonden dieren is fors afgenomen. Er wordt met en binnen alle mogelijkheden opgetreden in de bufferzone, daarmee wordt in ieder geval de aantrekkingskracht van het gebied voor de dieren verminderd.

Bijlagen:

Overzichtskaart valwild

